

MRAČŇÁK THEOPHRASTŮV – ODOLNÝ PLEVEL

Mračňák Theophrastův je plevelným druhem, který se na území naší republiky vyskytuje především v teplejších oblastech v porostech širokořádkových plodin, zejména cukrovky. Ochrana pěstovaných plodin před tímto plevelem spočívá především v preventivních opatřeních proti jeho zavlékání do dalších zemědělských podniků a na jednotlivé pozemky.

Mračňák Theophrastův (*Abutilon theophrasti*, syn. *Abutilon avicennae*, *Sida abutilon*) taxonomicky náleží do čeledi slézovité (Malvaceae). Rostlina je pokryta jemnými chloupky na všech svých nadzemních částech (na základě této charakteristiky získala anglický název velvetleaf – sametový list).

POPIS DRUHU

Mračňák Theophrastův je jednoletá bylina, s přímou a jednoduchou lodyhou (v horní části může být krátce větvená), dorůstající výšky až 2 m. Je hustě pokryta jednoduchými měkkými chloupky, které jsou většinou žláznaté. Hlavní kořen má kulovitý, hluboce zakořeňující, dřevnatý, s tenkými postranními kořeny. Listy jsou dlouze řapíkaté, vroubkované, hluboce srdčité, krátce chlupaté a jsou zakončené dlouhou špičkou. Čepel listu může dosahovat až 15 cm i více. Květy vyrůstají v paždí listů a tvoří jednoduchá vrcholíčnatá květenství. Korunní lístky jsou 6–15 mm dlouhé, obvejčité, žluté barvy a ovocné vůně. Mračňák kvete od července do srpna, ovšem kvetoucí byl zaznamenán i v říjnu. Plody připomínající makovice dosahují 20–25 mm v průměru a skládají se z 9–15 plůdků, z nichž každý zpravidla obsahuje tři semena. Plody jsou též krátce a hustě chlupaté a na svém horním vnějším konci mají dva zobánky, které za zralosti směřují do stran. Semena jsou ledvinovitá, černohnědá

barvy s krátkými chlupy, asi 3 mm vysoká a 3,5 mm dlouhá. Mračňák Theophrastův se rozmnožuje výhradně generativně, přičemž v podmínkách České republiky na jedné rostlině dozrává 900 až 1800 semen. Semena mají vysokou klíčivost, kterou si udržují po dlouhou dobu (až 50 let). Klíčí při teplotě od 8 do 35 °C, přičemž střídání teplot působí na klíčivost pozitivně. Světlo klíčivost prakticky neovlivňuje, proto semena vzhází nejlépe z hloubky do 4 cm.

NÁROKY NA STANOVIŠTĚ

Mračňák Theophrastův pochází z teplejších oblastí Asie (Čína, Indie), kde je plevelem zejména v porostech bavlníku a sóji. Největší problémy působí zemědělcům v Severní Americe, kde se řadí mezi nejvýznamnější polní plevele vůbec. Ve střední Evropě se začal objevovat od 80. let

20. století, kdy byl zavlékán s olejinami, sójovými boby, vlnou, bavlnou, ptačím zobem, osivem a obilím. Následně zejména v teplejších oblastech se stal typickým plevelem širokořádkových plodin. Od konce 90. let 20. století je v České republice znám jako polní plevel okopanin a zeleniny. Nejvíce viditelný, vzhledem ke své výšce a velikosti listů, je především v porostech cukrovky. Nejhojněji se vyskytuje na jižní Moravě, v Poohří a ve středním Polabí. Vyhovují mu spíše těžší půdy, ve kterých jsou jeho semena dlouho životná. Většinou se vyskytuje jen na určitých pozemcích a obvykle ne na celé jejich ploše. Přesto se lze setkat i se silně zaplevelenými porosty, které následně slouží jako zdroj pro další šíření tohoto plevelu. V minulosti se v naší zemi pokusně pěstoval v Šumperku-Temenici, zejména pro textilní vlákno, jelikož vlákna rostliny obsahují 69 % celulózy a 17 % ligninu. Dříve byl

též pěstován i v zahradách jako léčivka a okrasná rostlina, odkud místy zplaněl.

MOŽNOSTI OCHRANY

V České republice je považován za problematický plevel především v porostech cukrovky, kde je schopen již koncem června přerůst plodinu a zejména ve druhé polovině vegetace dominovat porostu. Semena po dozrání vypadávají na povrch půdy a při sklizni se šíří na další pozemky jak přejezdy sklízecí techniky, tak s odpadní zeminou z cukrovarů. Mračňák na silně zaplevelených pozemcích silně konkuruje pěstované plodině, čímž snižuje její výnos. Jelikož semena mračňáku přezívají průchod trávicím traktem skotu, může se na další pozemky též šířit aplikací kontaminovaných organických hnojiv. Regulaci výskytu mračňáku lze preventivně zajistit likvidací ohnisek na zemědělské půdě a v jejím okolí, dále zajištěním čistoty osiva a statkových hnojiv. Herbicidní přípravky na něj působí pouze ve fázi děložního listu až do fáze dvou pravých listů. Vzhledem k postupnému vzházení unikají rostliny mračňáku působení aplikovaných herbicidů. Navíc postavení listů na rostlině (tupý úhel listové čepele) umožňuje rychlé stékání přípravků od růstového vrcholu na starší listy a snižuje tak jejich účinnost. ■

Mračňák Theophrastův je plevelným druhem, který nelze přehlédnout

Dr. Ing. Zdeněk Chromý
ÚKZÚZ Brno
Foto Robert Flogaus-Faust